

PÉCSI TUDOMÁNYEGYETEM
UNIVERSITY OF PÉCS

A cigányság eredete

– az őshaza

Az őshaza

- *Nyissátok meg az alábbi linket, ahol egy térkép puzzle vár rátok. Mit ábrázol a térkép?*

- <https://www.jigsawplanet.com/d=38a64ce2425c>

SZÓFELHŐ

- *Nyissátok meg az alábbi honlapot a QR kód segítségével!*

- *Írjátok be a következő kódot: 48326531*
- *Mi jut eszedbe Indiáról? Írj három szót, vagy rövid kifejezést!*

Bizonyítékok I.

- *Antropológiai kutatások*

KÉPKERESŐ

Olvassátok el az alábbi szövegeket, amelyek a kutatók által az európai cigányok rokonainak tartott Indiában élő népcsoportokról szólnak!

Az alábbi linken található képpárosító játék segítségével válogassátok szét, mely képek készültek e népek közt, s melyek nem készülhettek ott!

<https://wordwall.net/hu/resource/60543559>

- *Több kutató más és más csoportot tekint a cigányság indiai rokon népeinek. Közülük néhány csoport nagy valószínűséggel valóban rokona lehet a cigányoknak. A bandzsárák egyértelműen cigánynak tekintik magukat, és a nyelvi és kulturális párhuzamok valóban tagadhatatlanok. Legtöbbjük vándorló életmódot folytat. Kézművességgel, kereskedelemmel, zenéléssel, táncolással foglalkoznak. Létszámukat 20 és 30 millió közöttire becsülik. (Kiss Zoltán József (2021): CIGÁNY NÉPISMERET 7–8. Oktatási Hivatal, Budapest https://www.tankonyvkatalogus.hu/pdf/CT-7137_teljes.pdf)*
- *India szerte élnek nomád kasztok és törzsek, akik hasonlítanak a cigányokhoz életmódjukban, szokásaikban, foglalkozásukban és karakter jegyeikben, de azon dialektusokat beszélik, ahonnan jöttek, vagy ahol élnek. Egymástól teljes mértékben különböző titkos nyelveket beszélnek – különféle kitalált zsargonokat, melyek egyáltalán nem hasonlítanak a Romani nyelvre. (Lakatos Dóra: *Indiai cigányok, avagy életre kelt európai „cigány mítoszok” Indiában.* <http://epa.niif.hu/01200/01273/00047/pdf/20080606112543.pdf>)*
- *Az itt élő vándorló népcsoportok, különösen az asszonyok, szeretik a színes (piros, sárga, kék, zöld) ruhákat, ahogyan ez a cigányokra is jellemző. Kedvelik a fűszeres ételeket. Nagycsaládokban, törzsekben élnek. Egymást testvérként kezelik. Így köszönnek: 'Testvér vagy?', akárcsak sok helyütt a cigányok. Gyakori mesterségük a kovács, a zenész, a jövendőmondó, viszont nincsenek földjeik, soha nem voltak földművesek. (Székely János (2011): *Cigány népismeret*, Szent István Társulat az Apostoli Szentzség Könyvkiadója, Budapest <https://docplayer.hu/110156318-Radics-jozsef-farkas-maria-cigany-nepismeret-efolyam.html>)*

- A romák őshazája India északnyugati része, különösen a mai Pandzsáb, Radzsasztán és Gudzsarát államok. Ezekben az indiai államokban ma is több olyan nép él, amely sok hasonlóságot mutat a cigányokkal, egyesek "indiai cigányokként" is emlegetik őket. E népek elkülönítik magukat a letelepedettek társadalmától, sőt a hagyományos indiai kasztrendszeren is kívül állnak, "kasztön kívüliek". Lélekszámuk India egész területén a 30 milliót is meghaladja. A dombák, kandzsrik és baigák hindu vallásúak, míg a gormatik az iszlám vallást követik. A részben Gudzsarát államban élő dombák nevének eredete ugyanaz, mint a romáké (dom = "ember"). Sokan ma is nomád vándorok, akik szolgáltatásokat is nyújtanak. Fő mesterségeik a lókupeckedés, patkolókovácsság, fémművesség, vándorzenélés, tánc, utcai mutatványosság, bűvészs- és zsonglőrmutatványok, jóslás. Élesen elhatárolják magukat a letelepült lakosságtól, az asszonyaikat a cigányokéhoz hasonló színpompás öltözetük is megkülönbözteti a többi néptől. (<https://roma-es-nemzetisegi-hagyomanyok7.webnode.hu/a-ciganyok-tortenete/>)

Bizonyítékok II.

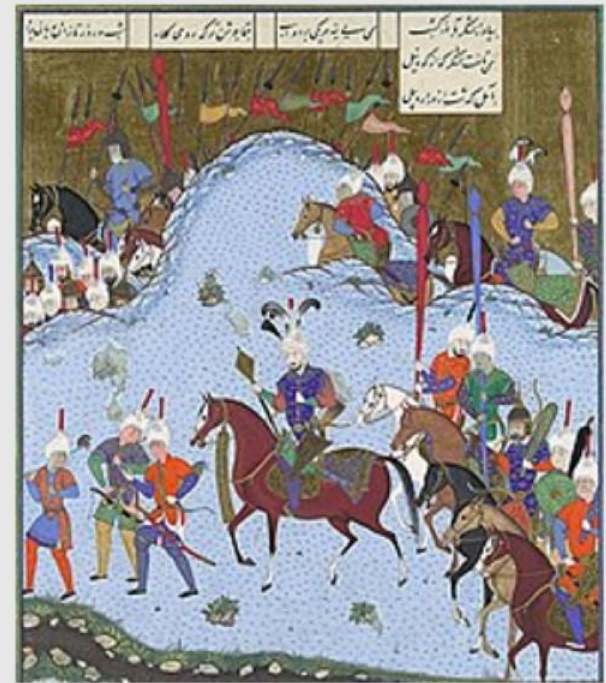
- *Történeti források*

Olvassátok el az alábbi történetet, amit Hamzaal Iszfahán arab történetíró jegyzett le i. sz. 950 körül és Firdauszi perzsa költő is megemlítette egy költeményében!

- *Bahrám Gór (421–438) perzsa király Indiából hozatott muzsikusokat, hogy szórakoztassák alattvalóit, ők a zottik. Az arab világban ma is így hívják a cigányok egy csoportját. Az uralkodó búzát, marhát és szamarat adott nekik és szétküldte őket országában, hogy műveljék a földet és muzsikáljanak, azok azonban felélték az összes adományt, mire a király szélnek eresztette őket, hogy mindefelé utazzanak és zenéljenek. Majd mintegy ötven évvel később Firdauszi is említést tesz a történetről. Ő luriknak nevezi az Indiából bevándorló csoportot.*
- *Hamzaal Iszfahán arab történetíró i. sz. 950 körül*

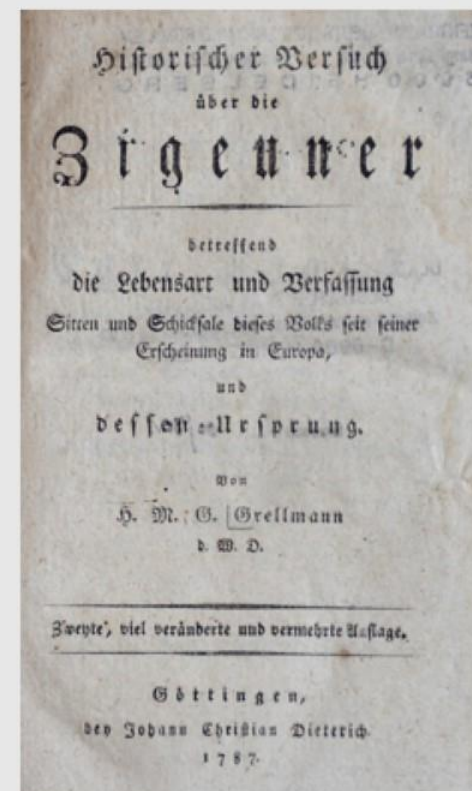

- *Mit gondoltok a történetről?*
- *Igazolja ez a szöveg, hogy biztosan cigányokról van benne szó?*
- *Hogy nevezik a szerzők a csoportot?*
- *Mennyire támasztja alá a cigányokról szóló előítéleteket?*
- *Helyes-e életmód alapján beazonosítani egy népcsoportot?*

Bizonyítékok III.

- *Nyelvészet*

Olvassátok el a szöveget a romani (cigány nyelv) rokon nyelveiről!

- Az Európában élő cigányok, romák jelentős részének fennmaradt és használt nyelvváltozatait (a romani nyelv variánsai) az indoeurópai nyelvcsalád ind ágának Észak-Indiában jelen lévő nyelvei közé sorolja a legtöbb nyelvész. Ilyen nyelvek Európában a spanyolországi gitanok által beszélt kalo, a franciaországi manushok nyelve, a német nyelvterületen élő szinto, vagy az oláh cigány nyelv hazai változatai (a lovári, colári, kelderás, csurári...).
- A beások nyelve egy nyelvújítás előtti román régi nyelvváltozatból alakult ki a 19-20. század során, feltételezhetően korábbi nyelvüket elveszítették. Ezért a beást az indoeurópai nyelvcsalád latin nyelvei közé sorolják, a mai románhoz hasonló nyelvként.

Az olvasott szöveg alapján csoportosítsátok az alábbi linken elérhető feladatban a nyelveket!

- <https://wordwall.net/hu/resource/60665966>

magyar	német	colári	lovári	spanyol	román
kalo	manush	csurári	kelderás	beás	angol
romani	görög	latin	szinto		

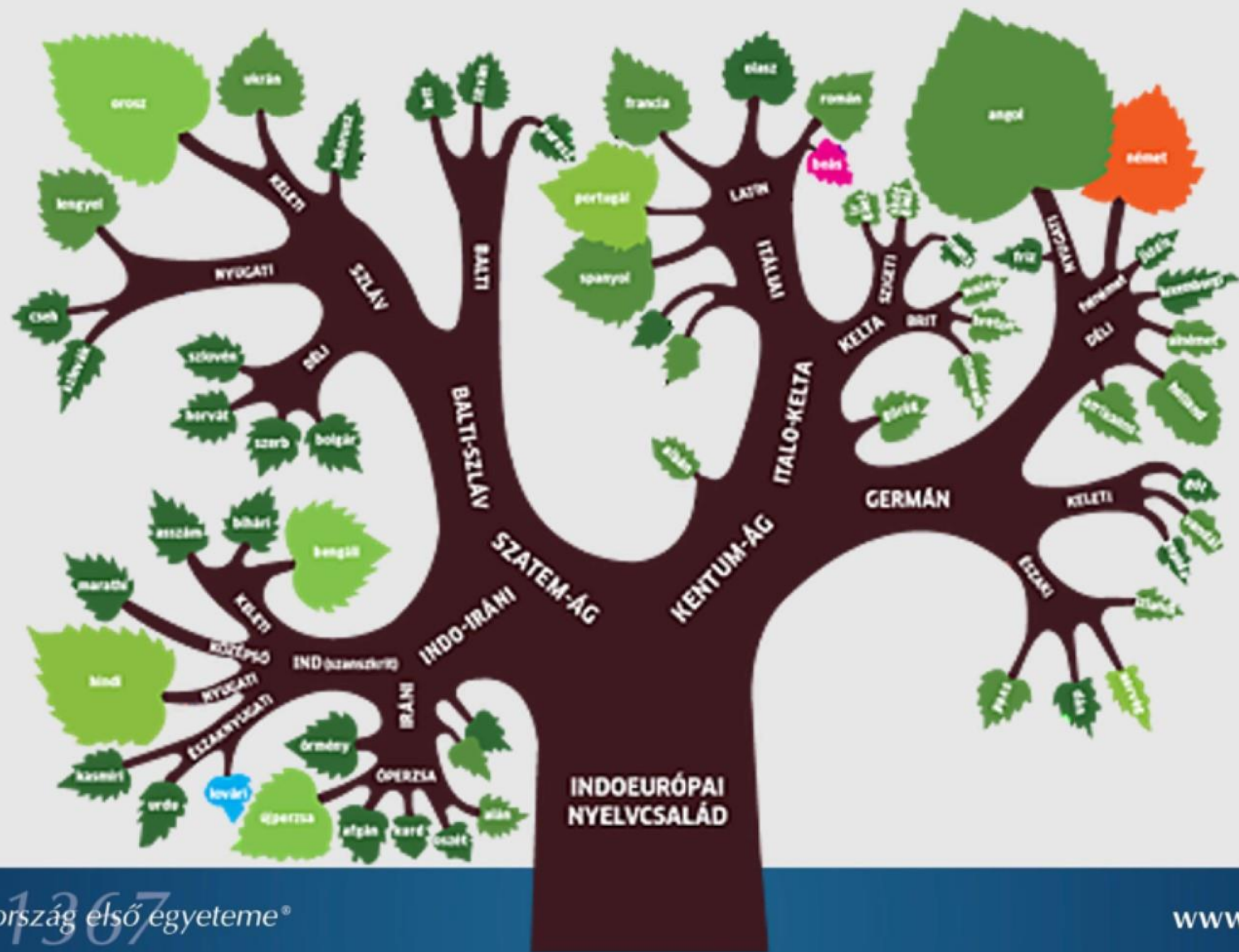
Az indoeurópai nyelvcsalád ind ágához tartozó nyelv, a romani nyelvváltozata

<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>
<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>
<input type="text"/>	<input type="text"/>	

Nem közeli rokona a romaninak

<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>
<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>
<input type="text"/>	<input type="text"/>	

Válaszok beküldése

Az alábbi táblázatban magyar szavakat láttok, illetve azok megfelelőit a szanszkrit, hindi nyelvben és különböző romai nyelvváltozatokban. Figyeljétek meg az alaki hasonlóságokat!

magyar	szanszkrit	hindi	görög romani	walesi romani	kelderás romani
nagy	vaḍra	baṛā	baró	bārō	baró
fivér	bharāṭṛ	bhāi	pral, plal	phal	pral
szik	pībati	pī-	pī-	pī-	pē-
apa	tāta	tāt	dat	dad	dad
haj	vāla	bāl	bal	bal	bal
fej	śiras	sir	śeró	śērō	śeró

magyar	szanszkrit	hindi	görög romani	walesi romani	kelderás romani
meleg	tapta	tattā	tattó	tatō	tató
én	māyā	maiñ	mē	mē	mē
ember	mānuṣa	mānuṣya	manús	manús	manús
orr	nakka	nāk	naā	nakh	nakh
miénk	asmāka	hamārā	amaró	amārō	amaró
lát	dṛkṣati	dēkh-	dik-	dikh-	dikh-
nővér	bhaginī	bahn	pen, ben	phen	phei
alszik	svāpati	sōnā	sov-	sov-	sov-
nap	gharmā (hőség)	ghām (hőség)	kām	kham	kham
víz	panīyā	pānī	paní	pānī	pai
te	tuvām	tū	tu	tū	tu

Bizonyítékok IV.

- *Biológia*

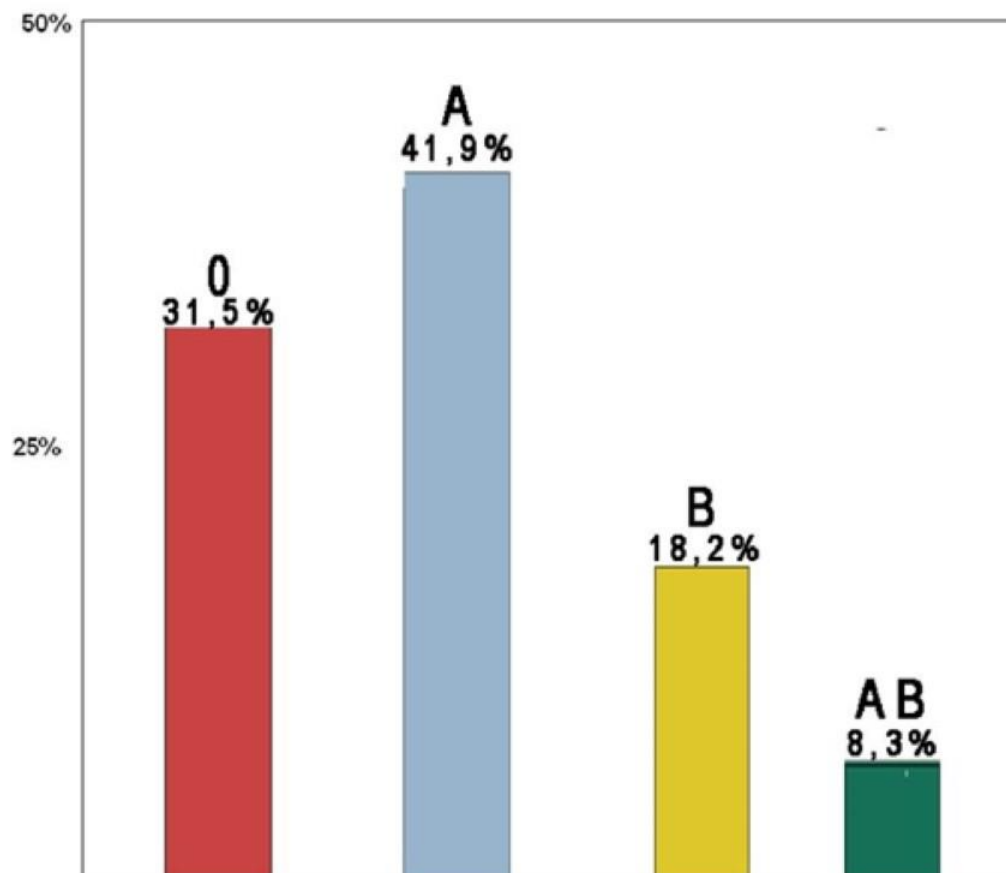
- *B vércsoport előfordulási gyakorisága*
- *Vér Rh faktor analízis*
- *Genetikai vizsgálatok*
- *Pontmutációk előfordulása*
- *Ritka genetikus betegségek gyakoriságai*

Figyeljétek meg az oszlopdiagramon az egyes vércsoportok hazai előfordulási gyakoriságát!

Vércsoportok magyarországi eloszlása

Rh+: 85%

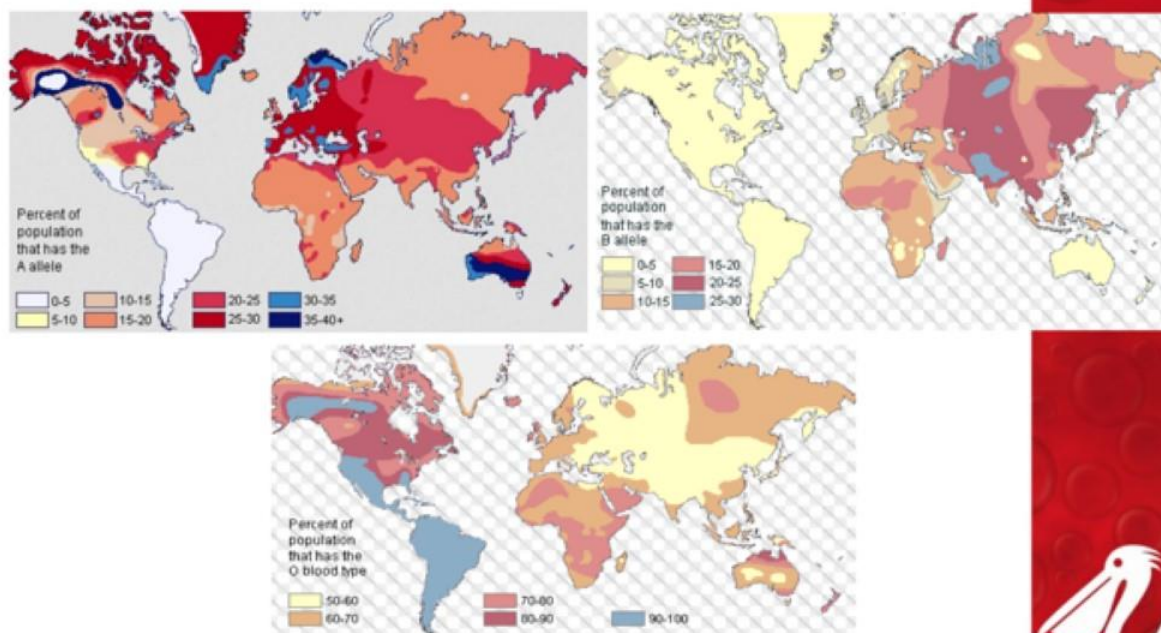
Rh-: 15%

Vizsgáljátok meg az alábbi térképeket, amelyek az A, a B és a O-ás vércsoport előfordulási különbségét ábrázolják a Földön!

Mit gondoltok, az európai cigányság vérében ezek megoszlása mely terület népeivel egyezik meg?

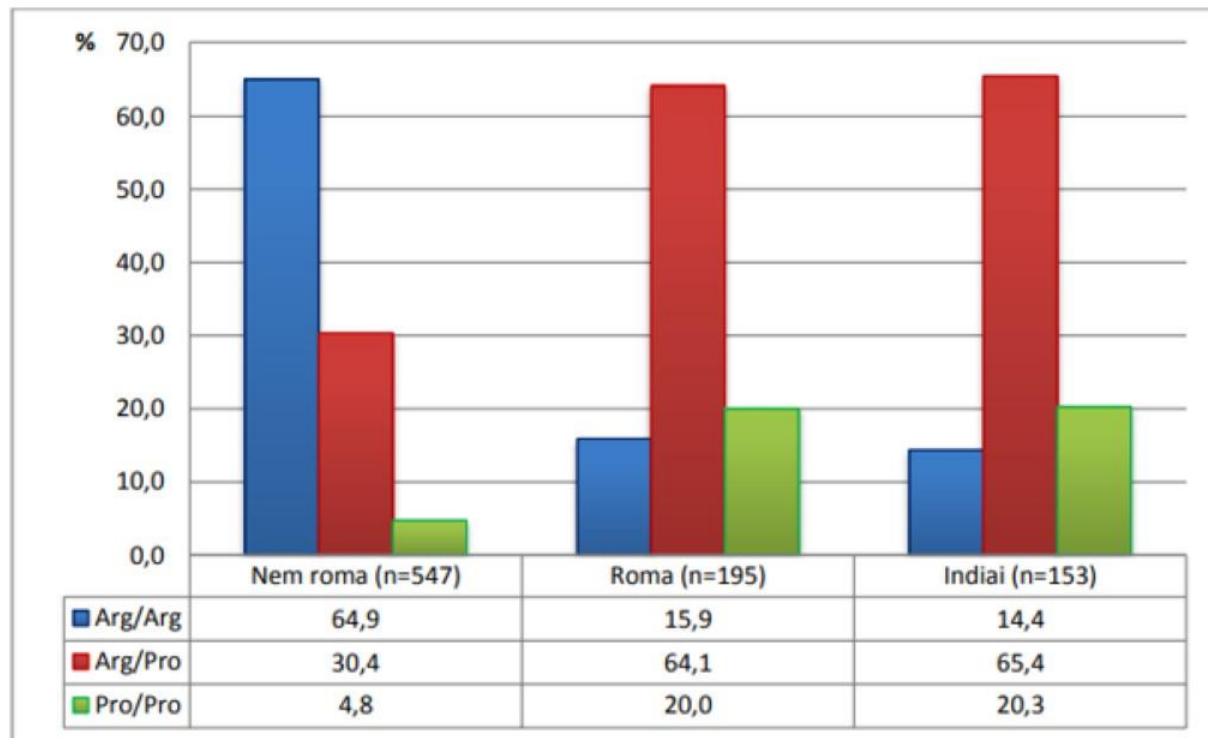
ABO vércsoportok megoszlása

ORSZÁGOS VÉRELLÁTÓ SZOLGÁLAT

18

Figyeljétek meg az oszlopdiagramon, hogyan oszlanak meg ennek a géneváltzatnak a típusai a magyarországi nem roma, roma, illetve az indiai lakosságban! A romáké melyikre hasonlít inkább?

22. ábra: TP53 allélek előfordulási gyakorisága magyarországi nem roma, roma, és indiai populációkban. (%)

Olvassátok el az alábbi szövegeket, amelyek a genetikai vizsgálatok eredményeit mutatják be!

- *Változatos nyelvezete, életmódja és vallása ellenére genetikailag közel áll egymáshoz az Európában szétszórta élő roma népesség, állapította meg a cigányság eredetét minden eddiginél részletesebben kutató nemzetközi vizsgálat. Az európai bevándorlás nagyjából 1500 évvel ezelőtt indult meg, amikor egy kisebb csoport útra kelt Északnyugat-Indiából.*
- *A genetikai vizsgálatok most megerősítették a nyelvtudományi eredményeket: 13 országból gyűjtött DNS-minták vizsgálatával igazolták az indiai származást, és pontosították a vándorlásukra vonatkozó adatokat is. A genetikai vizsgálatok megerősítették a romák indiai származását.*
- *A vizsgálatok során a genetikai állományban lévő pontmutációkat (kb. 800 ezer SNP-t), illetve ezek mintázatait térképezték fel, és az így kapott eredményeket vetették össze a romákkal együtt élő népcsoportok, illetve a ma Észak-Indiában élő emberek ugyanilyen vizsgálati eredményeivel.*

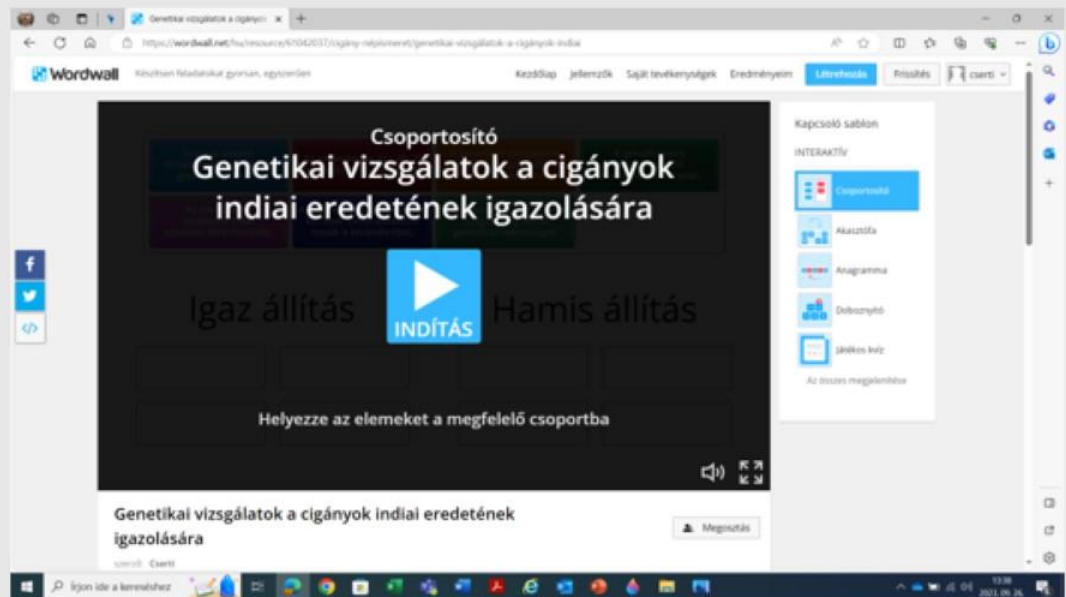
(A cigányok génjei is Indiába mutatnak [origo]2012. 12. 06. 19:26 <https://www.origo.hu/tudomany/20121206-genetikai-vizsgalat-indiabol-jottek-az-europai-romak-1.html>.)

- *A genetikai vizsgálatok szerint az Európában élő 8-10 millió romani cigány körülbelül ezer éve vándorolhatott ki Indiából egy kisebb népcsoportból – állítja Luba Kalaydijeva, a Nyugat-Ausztráliai Egyetem kutatója.*
- *A kutatás célja annak megbecsülése volt, hogy az eredeti népcsoport mikor tűnt fel és mikor szakadt szét különböző csoportokra. A kutatók a genetikai mutációt hordozó kromoszómák elváltozásai alapján megállapították, hogy az eredeti népcsoport 32-40 generációval ezelőtt, azaz 800-1000 évvel ezelőtt szakadhatott szét.*
- *A kutató 1100 európai roma DNS-mintáját vizsgálta meg, amit indiai mintákkal vetett össze. A vizsgált genetikai eltérések megerősítették, hogy a cigányok Indiából indulhattak vándorútra, és a kivándorolt populáció létszáma valószínűleg ezer fő alatt volt.*

(Újabb bizonyíték a cigányok indiai származására http://www.ng.hu/Civilizacio/2004/09/Ujabb_bizonyitek_a_ciganyok/)

Döntsék el a szöveg alapján, igazak, vagy hamisak-e a következő állítások!

- <https://wordwall.net/hu/resource/6104203>
7

Összefoglalás

- *A mai óra témái alapján hasonlíthatjuk az indiai őshaza mítoszát egy suszterszékhez, amit négy tudományterület igyekszik négy lábbal megtámasztani:*
- *két gyenge és ingatag láb a néprajz és a történettudomány, két erősebb, stabilabb láb a nyelvészet és a biológia.*

történettudomány

néprajz

biológia

nyelvészet

HÁZI FELADAT

Válasszatok ki a hazai cigány csoportoknál ritkán előforduló öröklött betegségek közül tetszés szerint kettőt-kettőt és az internetről gyűjtsetek információkat, milyen megbetegedések ezek? Milyen gyakran fordulnak elő? Stb.

A populációgenetikai kutatásoknak köszönhetően ma már a Veleszületett Rendellenességek Országos Nyilvántartásában (VRONY) szerepelnek a cigány populációban gyakrabban előforduló genetikailag öröklődő betegségek, melyek a következők:

- *Primer congenitalis glaucoma*¹⁰ (PCG). Előfordulása európai eredetű népcsoportokban ritka (1:10000), a cigányság körében azonban jóval gyakoribb (1:1200). Hazai kutatások szerint a betegség az észak-magyarországi cigány populációban gyakori, a déli országrészen élő beás cigányoknál azonban nem található meg.
- – *Congenitalis myasthenia syndroma*¹² (CMS). Szinte csak cigány csecsemőkben fordul elő; az acetilkolinot kötő receptor mutáció okozta sérülése. Klinikai tünetek: erőtlen szopás, etetési nehézség, szemhéj ptózis (szemhéjcsüngés), izomgyengeség, fuldokló rohamok, apnoe (légzéskimaradás), cyanózis (szederjesség, elkékülés; oxigénhiányos állapot). – *Spinalis muscularis izomatrophia*¹³ (SMA). A második leggyakoribb, súlyos autoszóm recesszív betegség. – Öröklődő végtagövi izomdystrophia 2C típusa (LGMD2C). Gyermekekben, legkésőbb a középkorban jelentkező autoszóm öröklődő betegség. Húsz éven belül mindkét végtag bénulásához, járásképtelenséghez vezethet. Különböző országokban élő cigány betegeknel ugyanaz az alapító mutáció!
- – *Epidermolysis bullosa*. A bazálmembránzóna struktúrfehérjéinek öröklött károsodása. Hólyagképződéssel járó, változó formájú és súlyosságú kórkép. Spanyolországi VRONY adatok szerint a cigány populációban tizennégyszer gyakrabban fordul elő.

Szabóné Kármán Judit Populációgenetikai kutatások a cigányság körében. Romológia 17.
http://epa.oszk.hu/02400/02473/00014/pdf/EPA02473_romologia_2018_03_034-039.pdf

- – Középszénláncú acil-CoA dehidrogenáz deficiencia (MCAD). Az enzim hiányát mutáció okozza, előfordulása a spanyolországi cigányság körében igen magas. A betegség kétéves kor alatt jelentkezik, mortalitása 14-60 százalékos. MCAD hiányos gyermekek negyede hal meg 30 hónapos koráig, az életben maradtak 30 százaléknál a hypoglikémia miatt mentális retardáció jelentkezik. Hazai, 110 fős cigány gyermek csoport vizsgálata nagy mutációs gyakoriságot mutatott.
- – Öröklött hemochromatosis (HH). A vas metabolizmus autoszomális recesszív öröklődésű betegség, a leggyakoribb monogénes betegség az európai populációkban. A májcirrózis kialakulásának genetikai oka.
- – Galactokináz deficiencia. Recesszív öröklődésű, homozigótákban korai cataractat 16 okoz, heterozigótákban pedig preesenilis cataractat 25-50 év között. A galactokináz defektus 90 százalékban cigány populációban fordul elő.
- – Glanzmann thrombasthenia. Jellemző tünete a nagy vérzékenység; a vérzési idő, a trombocytaszám, a koagulációs idő normális, de a véralvadék felszívódása és alakja rendellenes. Cigány betegekénél enyhe fenotípus jellemző, s szezonális ingadozás, tavasszal és nyáron időnkénti erős vérzéssel. Gyakori betegség a Franciaországban élő manush cigányok között.
- – Autoszóm domináns polycystás vese. A leggyakrabban öröklődő vesebetegség. Kialakulását három, különböző génben történt mutáció okozhatja. A betegség előfordulása a Somogy és Baranya megyékben élő beás cigányok körében szinte endémiás jellegű. Génfrekvenciája 2,4%, ami 20-szorosa a nem cigány populációkban mért értéknek.